

BESZÁMOLÓ A TÚLÉLÉS MINTÁZATAI CÍMŰ KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJÁRÓL

Budapest, 2024. április 18.

TEGZES NÓRA VALENTINA

2024. április 18-án került sor *A túlélés mintázatai – DEGOB jegyzőkönyvek új megvilágításban* című kiállítás megnyitójára a Zsidó Múzeum és Levéltár második szintjén. A rendezvény a Digital Lens kutatócsoport munkájának záróeseménye volt, amelyen bemutatták a kutatás eredményeit. A három éve tartó projekt az ELTE-n működő Research Center for Computational Social Science (RC2S2) alá tartozik. Célkitűzése, hogy interdiszciplináris történelmi és társadalomtörténeti kutatásokat végezzenek digitális technikák segítségével. A csoport tagjai között vannak szociológusok, történészek, statisztikusok, adattudósok és vizualizációs szakemberek is.

A megnyitó előtt a szervezők kerekasztal-beszélgetésben összegezték a projektet és a rendezvény létrehozásának körülményeit. A jó hangulatú beszélgetésre a múzeum második emeletének előterében került sor, és az érdeklődők számának hála teltházzal zajlott. Először Vági Zoltán történész szólalt fel. Röviden ismertette a DEGOB, azaz a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság kialakulásának történetét. Megtudhattuk, hogy a szervezet három főcélát teljesített. Az első az emberek felkutatása volt, 1945-től kutatóexpedíciókat indítottak a deportált magyarok megtalálására. A keresés mellett segítettek a hazatérőket. A harmadik cél a hazatérők szisztematikus kikérdezése volt, ennek köszönhetjük a közel 4000 jegyzőkönyvet, melyek az események közvetlen közelségében születtek meg.

Toronyi Zsuzsanna a Zsidó Múzeum és Levéltár főigazgatója visszaemlékezett első, a Levéltárhoz kötődő munkájára, ami a kiállítás és a kutatás témáját jelentő jegyzőkönyvek csoportosítása volt. A DEGOB munkáját méltatta, akik az első perctől rendezetten adminisztrálták a dokumentumokat, megkönnyítve a jövő tudósainak munkáját. Ugyan nem teljes a gyűjtemény, akadnak hiányzó jegyzőkönyvek, de így is több ezer tételt számlál a sorozat. Habár a dokumentumokhoz kötődő kutatások a '90-es években vettek nagy lendületet, a jegyzőkönyvek készítői már akkor elkezdték azok analizését, lágerkeresztmetszeteket és mutatókat létrehozva.

Barna Ildikó, a Digital Lens kutatócsoport vezetőjeként a projekt eredményeit foglalta össze. Beszért a kutatás korszerűségéről, arról, hogy a szociológia reagált a digitális adatok robbanásszerű elérhetővé válására. A kiállításon megjelenítették a projektben kitűzött három főtémát: a nemi különbségek meghatározása a nők és

férfiak visszaemlékezéseinek kutatásában, a jegyzőkönyvek nyelvezetének vizsgálata és a deportálások és a túlélés topográfiájának feltárása. Az előadók kiemelték a túlélőkkel készített jegyzőkönyvek feldolgozásának lelki nehézségeit is. Barna Ildikó ennek kapcsán jelezte, hogy az embert próbáló munkára felkért, a standardizálásban résztvevő hallgatóknak igyekeztek segítséget nyújtani abban, hogy a visszaemlékezésekkel járó lelki terhet fel tudják dolgozni.

A kutatócsoport vezetőjének beszéde után lehetőséget kapott a közönség is kérdéseket feltenni. Az érdeklődés középpontjában a DEGOB finanszírozása és működése állt, továbbá felmerült a kutatás reprezentativitásának kérdése is, illetve a dokumentumokban szereplő túlélőkkel évekkel, évtizedekkel később készített interjúkkal való összehasonlítása.

A beszélgetést rövid szünet zárta, melyben még további kérdéseket tehattünk fel. Ezután kezdődött a tényleges kiállítás megnyitó, melyet Barna Ildikó köszönetnyilvánítással kezdett a kutatásban és a kiállításban közreműködő kollégáinak és az ELTE-s hallgatóknak. Toronyi Zsuzsanna további köszönetnyilvánítással egészítette ki. A kiállítótérbe Sipos Melinda mutatta be képzőművészeti alkotását, mellyel a Sátoraljaújhelyről deportált áldozatoknak és túlélőknek állít megrendítő emléket.